

окресленню художнього твору. Для кожного майстра слова характерним є своє особливе використання онімів і манера вписування їх у контекст.

Отже, штрихами достовірності доповнюють оповідь автора імена хрононіми, еклезіоніми, етноніми, біблїоніми та міфоніми, асоціоніми, домоніми. Без цих поетонімів культурний і побутовий фон, духовна й матеріальна сфера життя персонажів оповіді втратили б ілюзію реальності. Використання фонових онімів у романах “Орда” та “Мальви” Р. Іваничука створює широкі можливості для дослідження індивідуально-авторських власних назв, що сприятиме поглибленню теорії прецедентного імені, більш повній характеристиці ідіостилю письменника.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Галич А. О. Художні пошуки в українській постмодерній прозі: асоціонімний вимір : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.01. “Українська література” / А. О. Галич. – Харків, 2009. – 20 с.
2. Іваничук Р. І. Мальви. Орда : [роман] / Р. Іваничук. – Донецьк : Сталкер, 2008. – 448 с.
3. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии / Н. В. Подольская. – М. : Наука, 1988. – 326 с.

REFERENCES:

1. Galich, A. O. (2009), “Artistic search in the Ukrainian postmodern prose: associonym dimension” : Thesis abstract for Cand. Sc. (Philology), 10.01.01, Kharkiv, V. N. Karazin Kharkiv National University Kharkiv, Ukraine.
2. Ivanychuk R. I. Malvy. Horde : [a novel] / R. Ivanychuk . – Donetsk : Stalker, 2008. – 448 p.
3. Podolskaya N. V. Dictionary of Russian onomastic terminology / N.V Podolsky. – Moscow : Nauka, 1988. – 326 p.

УДК 398.2:821.161.1

ДИНАМІКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ВЕСІЛЬНИХ ПОБАЖАНЬ ТА ТОСТІВ В УКРАЇНСЬКОМУ ТА РОСІЙСЬКОМУ ФОЛЬКЛОРИ

Щербак С.В., к. філол. н., доцент

*Криворізький педагогічний університет
просп. Гагаріна, 54, м. Кривий Ріг, Україна*

berezka@1965 mail.ru

Статтю присвячено дослідженню структурних особливостей жанрових різновидів паремій (весільних побажань, тостів) з точки зору проявів у них національного менталітету та відображення в них фрагментів національного колориту. Виявлено засоби та прийоми вираження рис національного характеру українського та російського народів та основні принципи, на яких ґрунтоване розмежування побажань, тостів.

Досліджуючи такі паремії, як весільні побажання, тости, ми помітили, що тематика багатьох аналізованих творів відображає життя та побут українського та російського народу і їх національні риси характеру: доброта, щастя, матеріальний достаток.

Ключові слова: усна народна творчість, жанр, побажання, тости, паремії, зіставлення, менталітет, національний характер, фольклор.

ДИНАМИКА ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ СВАДЕБНЫХ ПОЖЕЛАНИЙ И ТОСТОВ В УКРАИНСКОМ И РУССКОМ ФОЛЬКЛОРЕ

Щербак С.В., к. филол. н., доцент

*Криворожский педагогический университет
просп. Гагарина, 54, г. Кривой Рог, Украина*

Статья посвящена исследованию структурных особенностей жанровых разновидностей паремий (свадебных пожеланий, тостов) с точки зрения проявления в них национального менталитета и отражения фрагментов национального колорита. Выявлены средства и приемы выражения черт национального характера украинского и русского народов и основные принципы, на которых основано разграничение пожеланий, тостов.

Исследуя такие паремии, как свадебные пожелания, тосты, мы заметили, что тематика многих анализируемых произведений отражает жизнь и быт украинского и русского народа и их национальные черты характера: доброта, счастье, материальный достаток.

Ключевые слова: устное народное творчество, жанр, пожелания, тосты, паремии, сопоставление, менталитет, национальный характер, фольклор.

THE DYNAMICS OF FUNCTIONING OF THE WEDDING WISHES AND TOASTS IN UKRAINIAN AND RUSSIAN FOLKLORE

Shcherbak, S. V., candidate of philological Sciences. PhD, associate Professor

*Krivyj Rig pedagogical University
Gagarina Av., 54, Krivoy Rog, Ukraine*

The article is devoted to the study of the structural features of the genre of the varieties of Proverbs (wedding wishes toasts) from the point of view of manifestation of the national mentality and the reflection in them of fragments of national color. Identified the means and methods of expression traits of the national character of the Ukrainian and Russian peoples and the basic principles on which is based the distinction between wishes and toasts. Exploring such paremii as wedding wishes toasts we noticed that the theme of many of the analyzed works reflects the life of the Ukrainian and Russian people and their national traits: kindness, happiness, material prosperity.

People's wishes and toasts contain a range of encoded information about life, the world view of a people. To explore folk Proverbs, namely wishes and toasts wedding themes in General there is a fairly wide source base, since the last time significantly increased the interest in this genre, namely the fixation of the investigated genres existing in the Internet, journals, publications, texts, private collections, record of works by students-philologists during the passage of folk practices. In Proverbs traced the emergence of national consciousness and its continuous development. The study of folklore (requests, toast) has always interested researchers: N. Lanovik From. Lanovik [1], A. Kanevskaya, S. Shcherbak [2],[3],[4], M. Dmitrenko [5] and others, although not all known modern paremii sufficiently studied from the point of view of allocation of specific national features of the dynamics of functioning. and their description and analysis. The proposed exploration is the attempt of the author to participate in this process. The relevance of the topic of this article is the scientific curiosity of modern folklore, the manifestations of national mentality dynamics of functioning in the folklore genres (wishes, toasts). The purpose of this article is to perform modern Ukrainian wishes and toast the wedding rites from the point of view of their dynamics in the functioning at the present stage.

Key words: folklore, genre, wishes, toasts, paremii, mapping, mentality, national character, folklore.

Народні побажання та тости містять у собі цілий спектр закодованої інформації про життя та світогляд певного народу.

Для вивчення народних паремій, а саме побажань та тостів весільної тематики, загалом сформована досить широка джерельна база, оскільки останнім часом помітно виріс інтерес до цього жанру, а саме фіксація досліджуваних жанрів наявна в інтернет виданнях, публікаціях текстів окремими збірками, записи творів студентами-філологами під час проходження фольклорної практики. У пареміях простежуються зародження національної свідомості та її постійний розвиток. Вивчення фольклорних творів (побажань, тостів) завжди цікавили дослідників. Серед них такі науковці: М. Лановик, З. Лановик [1], О. Каневська, С. Щербак [2], [3], [4], М. Дмитренко [5] та ін., проте не всі відомі на сьогодні сучасні паремії достатньо вивчені з погляду виокремлення в них специфічних

національних рис, динаміки функціонування, опису й аналізу. Пропонована розвідка є спробою автора долучитися до цього процесу.

Актуальність теми статті полягає в науковій цікавості сучасної фольклористики до проявів національного менталітету, динаміки функціонування у фольклорних жанрах (побажаннях, тостах).

Мета статті – проаналізувати сучасні українські побажання та тости весільної обрядовості з точки зору їх динаміки функціонування на сучасному етапі.

Мета передбачає виконання таких завдань: окреслити значення сучасних весільних побажань та тостів у динаміці їх функціонування, з'ясувати роль побажань та тостів у сучасній весільній обрядовості; дослідити риси ментальності у весільних тостах та побажаннях.

Сучасні дослідники фольклору М. Лановик і З. Лановик у підручнику “Українська народна словесність” [1] подають такі жанрові різновиди паремій: “вітання, побажання, тости (застільні побажання, висловлені господарям дому або гостям), побажання подяки, форма побажань у вигляді прощання, сталі форми побажань до певних нагод, побажання гумористичного характеру” [1, с. 562–564].

Свій підхід до класифікації різновидів паремій пропонує сучасний науковець-фольклорист М. Дмитренко: “*родинно-обрядові побажання*” (весілля, родини, хрестини, пострижини, новосілля); привітання з нагоди (дня народження, іменин), з нагоди ювілею, урочистих дат; тости [2, с. 4].

До весільного фольклорного комплексу входять, окрім пісенного жанрового масиву, що становить основну його частину, також не менш важливі за своєю роллю у весільному обряді жанри тосту, побажання.

Зауважено, що перші родинно-обрядові побажання на весілля з'явилися ще за часів зародження християнства на Русі, у них замальовувалися вірування, прагнення, бажання народу: “*Нехай Бог помагає вам здружитися да й у світі нажитися; дітей діждатися да й попарувати так, як вам Бог помагає самим паруватися! / Дай, Боже, Вам на світі пожити, діток наплодити – синів і дочок мати, одружувати й заміж віддати! / Дай, Боже, добрий час, щоб разом хліба-солі поїсти і горілки випити, і щоб наші молоді одне одного шанували та й батьків не забували! / Бог Вас благословить, дітки! Дай Вам, Боже, щастя, здоров'я і довгі роки!*” [5, с. 3]; “*Дарую вам сорочку, щоб мали сина й дочку! / Дарую вам квітку калини, / Щоб до року покликали на родини, / Даруємо ще й гроші, щоб у вас були діти хороші, / Щоб були добрі вдачі та вміли розв'язувати задачі!*” [5, с. 15–16], у яких найголовнішою національною рисою є створення гарної, міцної, великої родини.

Існує багато видів тостів та побажань, які супроводжують усе весілля: за молодих і за їх батьків, за міцну сім'ю, за дітей, за щасливий дім, за дружбу. “*Мы вам желаем, молодые...*”: “*Надеты кольца золотые, / Стоит в свидетельстве печать... / Ну, что супруги молодые, / Нам в этот день вам пожелать? / Чтоб в доме музыка звучала, / Чтоб скучно не было вдвоем, / Живите дружно, интересно, / Чтоб счастья был – полон дом! / Любовь берегите и мудро, зорко, / И только на свадьбе / Пусть будет вам “Горько!”*” [6, с. 243–244]; “*Бажаєм здоров'я від чистих джерел, / а щастя від власної долі. / Щоб радісно й довго в достатку жили, / І горя не знали ніколи!*” [7].

У сучасному вирі інформації можна знайти чимало різноманітних тостів весільної тематики. Саме інтернет джерела дають нам можливість сучасного попиту цих текстів і можливість прослідкувати сучасні уподобання в тематиці та образній системі. Наприклад, у тостах за батьків: «*У цей урочистий день хочу побажати вам, милі молодята,*

дотримуватися однієї з десяти біблійних заповідей: “Шануй свого батька та матір свою, щоб довгі були твої дні на землі», привітання для молодят; тост за молодих “Даруємо молодятам дві головки часнику, / Щоб завжди любились до смаку. / Даруємо молодому гілочку берези, / Щоб він завжди приходив додому тверезим. / Даруємо Оленці колосок жита, / Щоб ніколи не була від чоловіка бита. / Даруємо вам гарненьку капустину, / Щоб ви горнули всю свою родину”; тост за кохання “Любов приносить щастя тільки відважним, тільки тим, хто, не знаючи сумнівів, кидається в її вир. Тож давайте вип’ємо за цих безстрашних закоханих!”, “Як ви гадаєте, з якої чаши ми п’ємо, п’ємо й ніяк не можемо напиться? Із чаши кохання. Тож вип’ємо за кохання!”; тост “за казкове життя” “У чоловіка, що був одружений уже десять років, поцікавилися: “Як справи? Він відповів: “Дружина-потвора, теща-відьма, начальник – Змій Горинич, діти-чортенята”. Давайте вип’ємо за те, щоб у наших молодят не було такого “казкового життя”; тост за потреби душі “В давньоіндійському трактаті “Гілкі персика” сказано: “потреби душі породжують дружбу, потреби розуму – повагу, потреби тіла – бажання. Усі три потреби разом породжують кохання. Підніmemo келихи за прекрасне поєднання цих потреб у наших молодятах” [7], можна виокремити використання звертань, що свідчить про наявність адресата, які виражаються в пестливій лексиці, що притаманне національному колориту українця, як прояв відкритості душі, його щирості, певним дружнім або родинним стосункам, певну тематичність (за батьків, за кохання, за потреби).

Аналізуючи тексти весільних побажань та тостів, які записані у російському фольклорі: “Семейного тепла, любви, достатка, / Гармонии во всём и долгих лет! / Пускай вдвоём всегда вам будет сладко... / И счастьем станет каждый день согрет!”, “Вам идти по жизни вместе, / В счастье, нежности, любви! / Будет наш презент уместен / При создании семьи!”, “Уж так повелось на Руси на Святой, / Где метили в глаз, а не в бровь: / Давая дорогу семье молодой, / Желали “Совет да Любовь!” / И нету мудрей, и нету нужней, / Прекрасней простых этих слов, / Они нам опора до финишных дней: / Совет и, конечно, – Любовь. / И всякое в жизни бывает порой, / Защиты надёжнее нет / От жаркого солнца и в дождь проливной, / Чем те же – Любовь да Совет. / К примеру: хотим мы наладить контакт / В системе “Невестка-свекровь”, / Конечно, помогут терпенье и такт, / Но лучше – Совет да Любовь. / Так что пожелать молодым я хочу? / Я вновь повторяю и вновь: / Всё будет у них, и всё им по плечу, / Коль есть и Совет, и Любовь. /”, “Желаю вашей семье побольше ярких красок. Чтобы жизнь каждый день была не рутинной, а праздником. Желаю вам такой любви, как у голубей, чтоб на всю жизнь. Не забывайте друг о друге, дарите цветы и подарки. Ведь это тоже внимание. Хочу пожелать вам понимания, чтобы говорили вы всегда на одном языке. Дружите и не забывайте доверять друг другу, ведь без этого не построишь семьи. И от чистого сердца хочу пожелать жить без ссор и в достатке”, “Хочу поднять свой бокал за новую семью, за их счастье и любовь. Желаю вам гармонии, взаимоуважения, взаимопонимания и безграничного счастья. Пусть в вашем доме царят идиллия, достаток и радость. Здоровых и красивых вам детишек. Хочу, чтоб через 50 лет мы с вами вот так же вновь собрались и отметили вашу золотую годовщину!” [9] також помічаємо щирість, радість, веселість, відвертість у цих побажаннях.

Також у наведених побажаннях та тостах акцентується увага на важливих для українського народу цінностях, а саме: здоров’ї, злагоді, любові, радості, повазі, родинних стосунках. Завдяки короткому та влучному слову в тостах та побажаннях відображено щире побажання доброти, щастя, матеріального достатку.

За формою весільні побажання та тости є як поетичні, так і короткі прозові, які складаються з двох-трьох речень, частіше використовується ритмічне мовлення, рядки між собою римуються так, щоб підтвердити милозвучність української мови: весільні тости за тещу “Одного мудреця запитали: / Хто був найщасливішою людиною? Мудрець

відповів: / – Адам, бо в нього не було тещі. / А я думаю, що будь в Адама така теща, як у мене, він був би ще щасливіший, і хочу підняти цей тост за мою тещу. Цей тост за тебе, мамо!"; весільні тости за молодят: "Одна дуже мудра приказка свідчить, що в перший рік подружнього життя говорить чоловік, а дружина його слухає і мовчить. В другий рік подружнього життя дружина говорить, а чоловік мовчить і слухає. А на третій рік подружнього життя обидва говорять, а слухають сусіди. Так вип'ємо ж за те, щоб молодята розуміли один одного без слів у всі роки свого подружнього життя"; побажання молодим: "Дві обручки золоті, / Вас удвох з'єднали, / Зичим, щоб печалі всі / дім ваш обминали / завжди в злагоді живіть, / грошей наживайте, / один одного любіть / хмарних днів не знати" [8].

В образній структурі багатьох родинно-обрядових побажань зустрічаються такі поняття як: дерева, вози, квіти, гроші, хліб-сіль, рушник, чарка, завдяки яким відображається світобачення, середовище, побут народу певної епохи: "Даруємо цибулину, щоб свекруха прийняла за рідну дитину"; "Дарую рубля, щоб купили "Жигуля", а як не хватує, то нехай свекруха доплате"; "Летіла зозуля, а й стала кувати, / Нехай поцілує теща свого зятя!" [5, с. 28].

Родинні зв'язки та родинні стосунки, які ведуть своє коріння ще від прадідів, найголовніші для українського та російського народів, про що й ведеться та наголошується у багатьох побажаннях та тостах весільної обрядовості: "На шумную свадьбу друзей вы позвали, Что значит семья, знает каждый здесь в зале: / Семья – это счастье, любовь и удача, / Семья – это летом поездки на дачу. / Семья – это праздник, семейные даты, / Подарки, покупки, приятные траты. / Рождение детей, первый шаг, первый лепет, / Мечты о хорошем, волнение и трепет. / Семья – это труд, друг о друге забота, / Семья – это много домашней работы. / Семья – это важно! / Семья – это сложно! / Но счастливо жить одному невозможно! / Всегда будьте вместе, любовь берегите, / Обиды и ссоры подальше гоните, / Хочу, чтоб про вас говорили друзья: / Какая хорошая ваша семья!!!" [9] "Щастя, радість і кохання хай будуть поруч кожен час, / Здійснилося оте бажання, що назавжди з'єднало Вас. / Ви поєдналися серцями і стали вдвох на рушничок, / І ми бажаєм Вам з роками гарненьких, милих діточок. / Нехай кохання не зів'яне, за це наллете нам вина, / За Вас [жіноче ім'я] та [чоловіче ім'я] ми радо вип'ємо до дна!" [8].

Дослідивши паремії (весільні побажання, тости), можемо виокремити деякі найголовніші риси українського та російського народів, а саме: щирість, доброта, люб'язність, веселість, молодість, відкритість душі, відвертість, повага до старших, до рідних, які в цілому сформують національний характер, у якому буде відображено певні особливості світосприймання українського народу, важлива роль в його духовному житті, його помисли, настрої, переживання, ідеали.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лановик М. Українська народна словесність : [посібник для студентів гуманітарних факультетів вищих навчальних закладів] / М. Лановик, З. Лановик – Львів : Літопис, 2000. – 614 с.
2. Щербак С. В. Лексико-стилістичні особливості українських дитячих лічилок / С.В. Щербак, О.Б. Каневська // Філологічні студії : науковий вісник КНУ : зб. наук. праць. – Вип. 7. – Кривий Ріг : ТОВ "Центр-Принт", 2012. – С. 265–276.
3. Щербак С. В. Порівняльна характеристика українських і російських народних загадок / С. В. Щербак, О. Б. Каневська // Філологічні студії : науковий вісник КНУ : зб. наук. праць / – Вип. 8. – Кривий Ріг : ТОВ "ОКТАН-ПРИНТ", 2012. – С. 294–307.

4. Каневська О. Б. Малі фольклорні жанри як форма вираження національного характеру / Каневська О. Б., Щербак С. В. // Філологічні студії : науковий вісник КНУ : зб. наук. праць / – Вип. 10. – Кривий Ріг : ТОВ “ОКТАН-ПРИНТ”, 2014. – С. 172–182.
5. Привітання, побажання, тости / упор. М. Дмитренко. – К. : Видавець Микола Дмитренко, 2010. – 100 с. (серія “Народна творчість”).
6. Скиба О. В. Жанр тосту, привітання, побажання в системі весільного фольклорного комплексу Луганщини (на прикладі смт. Врубівка Луганської області) [Електронний ресурс] / О. В. Скиба // Режим доступу : [www.google.com.ua |search](http://www.google.com.ua/search) (5 вересня 2016 року).
7. Тости на весілля. Побажання для молодят та привітання із одруженням [Електронний ресурс] // Режим доступу : [//paramoloda.ua/text-greetinds](http://paramoloda.ua/text-greetinds) | [www. www.google.com.ua |search](http://www.google.com.ua/search) (12 вересня 2016 року).
8. Весільні тости за молодят, за наречену, за тещу [Електронний ресурс] // Режим доступу : [/ cardsplus.com.ua | catalog. Htmlid215](http://cardsplus.com.ua/catalog.htmlid215) | [www.google.com.ua |search](http://www.google.com.ua/search) (5 вересня 2016 року).
9. Тости на свадьбу [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://pozdravok.ru/toast/svadba/> | [www.google.com.ua |search](http://www.google.com.ua/search) (5 вересня 2016 року).

REFERENCES

1. Lanovik M. Ukrains'ka narodna slovesnist' : [posibnik dlja studentiv gumanitarnih fakul'tetiv vishnih navchal'nih zakladiv] / M. Lanovik, Z. Lanovik – L'viv: Litopis, 2000. – 614 p.
2. Shherbak S. V. Leksiko-stilistichni osoblivosti ukrains'kih ditjachih lichilok / S. V. Shherbak, O. B. Kanevs'ka // Filologichni studii: naukovij visnik KNU : zb. nauk. prac'. – Vip. 7. – Krivij Rig : TOV “Centr-Print”, 2012. – P. 265–276.
3. Shherbak S. V. Porivnja'na harakteristika ukrains'kih i rosij's'kih narodnih zagadok / S. V. Shherbak, O. B. Kanevs'ka // Filologichni studii : naukovij visnik KNU : zb. nauk. prac' / – Vip. 8 . – Krivij Rig : TOV “ОКТАН-PRINT”, 2012. – P. 294–307.
4. Kanevs'ka O. B. Mali fol'klorni zhanri jak forma virazhennja nacional'nogo harakteru / Kanevs'ka O. B., Shherbak S. V. // Filologichni studii : naukovij visnik KNU : zb. nauk. prac' / – Vip. 10. – Krivij Rig : TOV “ОКТАН-PRINT”, 2014. – P. 172–182.
5. Privitannja, pobazhannja, tosti / upor. M. Dmitrenko. – K. : Vidavec' Mikola Dmitrenko, 2010. – 100 s. (serija “Narodna tvorchist”).
6. Skiba O. V. Zhanr tostu, privitannja, pobazhannja v sistemi vesil'nogo fol'klornogo kompleksu Luganshhini (na prikladi smt. Vrubivka Lugans'koi oblasti) / O. V. Skiba [Elektronnij resurs] // Rezhim dostupu : [www.google.com.ua |search](http://www.google.com.ua/search) (5 veresnja 2016 roku).
7. Tosti na vesillja. Pobazhannja dlja molodjat ta privitannja iz odruzhennjam [Elektronnij resurs] // Rezhim dostupu : [//paramoloda.ua/text-greetinds](http://paramoloda.ua/text-greetinds) | [www. www.google.com.ua |search](http://www.google.com.ua/search) (12 veresnja 2016 roku).
8. Vesil'ni tosti za molodjat, za narechenu, za teshhu [Elektronnij resurs] // Rezhim dostupu : [/ cardsplus.com.ua | catalog. Htmlid215](http://cardsplus.com.ua/catalog.htmlid215) | [www.google.com.ua |search](http://www.google.com.ua/search) (5 veresnja 2016 roku).
9. Tosty na svad'bu [Elektronnij resurs] // Rezhim dostupu : <http://pozdravok.ru/toast/svadba/> | [www.google.com.ua |search](http://www.google.com.ua/search) (5 veresnja 2016 roku).